

Моделювання освітнього процесу в закладі вищої освіти на основі положень синергетичної парадигми про багатомірність, самоорганізацію, еволюцію педагогічної реальності уможливило визначення значущості формування в майбутніх педагогів нових схем мислєдїяльностї під час проектування ними суб'єктно-спрямованого освітнього середовища, а відтак появу у них нової рївня саморозуміння й нового бачення своєї мїсії в організації реальної спївдїї (а не тїльки взаємодїї). З цїєю метою застосовано функціональні та ситуаційні моделї імітування педагогічних дїй (навчальних, виховних, розвивальних впливїв) майбутньої професїйної дїяльностї. Це моделї двох типїв: ситуації шкїльного життя (ситуативнї задачї) та поведїнка суб'єкта в цих ситуаціях (шляхи, пїдходи реалїзації професїйних функцій). Отже, об'єктом аналізу та узагальнення стають умови існування об'єкта вивчення (у нашому дослїдженнї це самоактивнїсть суб'єктїв освітнього процесу, їх здатнїсть оптимально використовувати власнї особистїсні ресурси, конструювання умов спївтворчостї у навчаннї тощо), моделювання чинникїв його перетворення та передбачуванї результати. Розроблений авторський методичний посїбник [3] спрямований на набуття майбутнїми педагогами предметної компетентностї у сферї проектування суб'єктно-орїєнтованого освітнього процесу, який насамперед стосується апробації у навчальнїй дїяльностї студентїв технологїї освітнього дїалогу та аналізу власного досвїду і з нього формування нового типу знання про реальну та бажану педагогічну реальнїсть.

Висновки. Завдання освіти з огляду на перспективи її розвитку спонукають до антиципації образу випускника закладу вищої освіти (майбутнього педагога), який здатний до оптимальної актуалїзації зовнїшнїх і внутрїшнїх можливостей освітньої ситуації задля ефективного самоздїйснення кожного з її суб'єктїв у нїй. Орїєнтованїсть на освітнїй дїалог, педагогічну спївдїю, особистїсний саморозвиток, самоздїйснення – ознаки суб'єктно-орїєнтованого освітнього процесу, в якому суб'єктнїсть учня і суб'єктнїсть педагога заохочуються, стимулюються, пїдтримуються. Предметна компетентнїсть у сферї психопедагогїки суб'єктностї є складником метакомпетентїй майбутнїх педагогїв, особливо в аспектї розвитку в них професїйно-педагогічного мислення як мислєсхеми, в якїй психологічно-педагогічно-технологїчний контекст освітнього процесу переосмислюється в поняттях людиновимїрних настановлень. За такого пїдходу освіти оцїнюємо як ресурс особистїсно-професїйного саморозвитку майбутнїх педагогїв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бекїрова А. Методологїя, теорїя та методика формування професїйної суб'єктностї вчителїв початкових класїв: монографїя. Житомир: Вид-во О.О.Євенок, 2019. 410 с.
2. Бїляковська О. Компетентнїсна парадигма якостї професїйної пїдготовки майбутнїх вчителїв в Українї та Республїці Польща. *Науковї записки. Серїя: Педагогічнї науки*. Кропивницький, 2019. Вип. 183. С. 65-68.
3. Галян О. Педагогїка суб'єктностї. Дрогобич: Ред.-видав. вїддїл Дрогобичького державного педагогічного унїверситету іменї Івана Франка, 2017. 100 с.
4. Галян О. Потенціал мислєдїяльного пїдходу в професїйнїй пїдготовцї майбутнїх педагогїв. *Імплементация європейських стандартїв в українські освітнї дослїдження*: зб. матер. IV мїжнар. наук. конф. Української асоціації дослїдникїв освіти (26 червня 2020 р.) / за ред. С. Щудло, О. Заболотної, Л. Загоруйко. Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД», 2020. С. 35-37.
5. Костенко М. Педагогічнї умови професїйно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. н.: 13.00.04. Харків, 2004. 20 с.
6. Психологічнї технологїї самодетермінації розвитку особистостї: монографїя / Л.Сердюк, І. Данилюк, В. Турбан та ін. Київ: Інститут психологїї іменї Г.С.Костюка НАПН України, 2018. 192 с.
7. Саух П., Саух Ю. Гуманїтарна парадигма як життєдайна платформа сучасної освіти. *Концептуальнї засади професїйного розвитку особистостї в умовах євроїнтеграційних процесїв*. Київ: НТУ, 2015. С.483-495.
8. Тесленко Т. Формування професїйної суб'єктностї у процесї фахової пїдготовки вчителїв початкової школи. *Науковий часопис Національного педагогічного унїверситету іменї М.П. Драгоманова. Серїя 5: Педагогічнї науки: реалїї та перспективи*: зб. наук. праць. 2020. Вип. 73 (2). С. 92-95. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-2.21>
9. Фурман А. Теорїя і практика розвивального пїдручника. Тернопіль: Економїчна думка, 2004. 288 с.
10. Шехавцова С. Суб'єктнїсть у педагогічному аспектї: теорїя і практика. Полтава: Полтавський унїверситет економїки і торгївлї, 2016. 414 с.
11. Doró K. Imagined Future Teacher Self at the Point of Entry to Teacher Education. *EduLingua*. 2020. № 6 (1). pp. 25-46. DOI: 10.14232/edulingua.2020.1.2.
12. Kunter M., Kleickmann T., Klusmann U. & Richter D. The Development of Teachers' Professional Competence. In: *Cognitive Activation in the Mathematics and Professional Competence of Teachers* (pp. 63-77). New York: Springer, 2013. DOI: 10.1007/978-1-4614-5149-5_4.
13. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, Belgium. 2015. 32 p.

Года О.Ю.,
студентка III курсу Факультету математики, інформатики і фізики
Національного педагогічного
унїверситету іменї М.П. Драгоманова,

м. Київ, Україна
Науковий керівник - Кушнірук С.А.,
доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри педагогіки
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

ВНЕСОК ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ОТАМАНА МИХАЙЛА ЧАЙКОВСЬКОГО В РОЗВИТОК ГЕРОЇКО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. У статті розглядається внесок у розвиток патріотичного виховання в Україні польського шляхтича М.С. Чайковського. Особлива увага приділяється творчості та політичним поглядам Садик-паші. Встановлено, що його творчість є важливою у вихованні справжніх патріотів, гідних громадян, які люблять і поважають Україну.

Abstract. The article examines the contribution to the development of patriotic education in Ukraine by the Polish nobleman M.S. Tchaikovsky. Special attention is paid to the creativity and political views of Sadik Pasha. It has been established that his creativity is important in raising true patriots, worthy citizens who love and respect Ukraine.

Актуальність. Революція Гідності та Небесна Сотня, окупація Криму та агресія на Донбасі, і врешті розв'язання війни проти України – усе це дало поштовх до національного єднання, захисту незалежності та цілісності України. Росія прагне змінити свідомість, забрати в нас усі цінності та моральні установки. Саме в такий період актуальності набуває виховання у молоді патріотизму, любові до рідної землі та бажання працювати задля розвитку своєї держави.

У час коли російська армія активно обстрілює міста та окупує території, вчителі повинні виховувати в учнів на основі патріотично-духовного виховання майбутню націю, використовуючи приклади з історії, культури і мистецтва, забезпечуючи етнічне відродження, розвиток та розквіт України.

Метою дослідження є висвітлення внеску Михайла Чайковського в розвиток України, українського виховання та патріотизму.

Основний матеріал дослідження. Польський письменник та політик, емігрант Михайло Чайковський був представником «української школи» літератури Польщі у ХІХ столітті. Спадкоємець полководця Івана Брюховецького зазначав у своїх споминах, що народився неподалік від «святого» Корднера: «Я народився у селі Гальчинці, Волинської губ. Житомирського повіту, в кодненській парафії, за 13 верст від Бердичева, цього торговельного Єрусалима Ізраїлю, у придніпровській Русі, за 9 верст від «святої» Кодні, де карали гайдамаків Гонти та Залізняка мечем, колом і шибеницею на славу короля польських. Такий страх був наведений тоді на український народ, що до цього дня цей народ, вимовляючи загрозу чи прокляття, повторює: «щоб тобі свята Кодня не минула!» [12]. Його постать у літературі є досить цікавою, адже всі книги про козаків були написані польською мовою. У душі письменника переплітаються польські традиції і дух українського козацтва.

Михайло Чайковський був видатною постаттю, проте й до нині є багато недослідженого у його спадщині. Останні декілька років, про його життя та творчість вийшло ряд публікацій (О. Прігарін, Н. Цьолик, І. Лисяк-Рудницький та інші). В одних дослідженнях є захоплення його доробком, а в інших навпаки – осуд його дій. Так, наприклад, Н.Цьолик писала: «На перший погляд життя Михайла Чайковського дуже схоже на долі багатьох представників Великої Еміграції. Однак подібним є лише початок – молоді літа на Волині. Далі Михайло обирає власний шлях: дивний та страшний у своєму завершенні»[5, 303]

Уродженець села Галчинець Київської губернії Михайло Чайковський народився 29 вересня 1804 року в староукраїнській сім'ї. Батько – Станіслав Чайковський волинський дворянин. Мати була правнучкою полководця Івана Брюховецького, а обидва діди воювали під прапорами Запоріжжя. Сам Михайло Чайковський жив у багатьох містах світу, і ніде надовго не затримувався.

У 1831 році почалося Листопадове повстання, Чайковський розпустив кріпаків, заснував добровільний козацький загін і приєднався до повстанської армії. За хоробрість польський уряд нагородив його званням поручика та Золотим Хрестом. Пізніше у нього відбирають маєток, а самого Чайковського оголошують вигнанцем в Російській імперії.

«Козацькі повісті», друкована 1837р., перша художня робота Чайковського написана польською мовою. Впродовж 1837-1841 рр. виходять друком повісті й оповідання «Вернигора», «Кірджалі», «Стефан Чарнецький», «Анна», «Гавенди», «Кошовата», «Українки», «Овручанин». Найвідомішим став роман «Гетьман України» у якому описується постать Івана Виговського, який уклав Гадяцький договір. Зигмунт Мілковський зауважує: «Пам'ятаю появу його творів на Русі. Вони викликали загальне зацікавлення завдяки образності описів і імітацій шляхецько-козацького діалекту, який широко використаний в повісті «Ганна», присвяченій особі, добре відомій на території Поділля і Волині, що з рації свого маєтку займала значне місце в суспільстві... «Ганна» Чайковського з'явилася майже одночасно з «Марією» Мальчевського. Різниця між цими творами була величезна. Однак був період, коли менше цікавилися «Марією», аніж «Ганною», а саме тому, що остання належала до скандальних історій, тих, які тільки кров'ю змиваються» [13, 365]. Усі ці твори мали визнання не тільки в Україні, а й Польщі. Автор акцентував на періоді козацтва, наділяючи своїх героїв найкращими рисами, часто звертаючись до фольклору та міфології. Творчість М.Чайковського оцінюється по різному, що

свідчить про велику аудиторію, яка нею захоплювалася. На превеликий жаль, зараз його проза відома лише фаховим дослідникам літератури Польщі.

Чайковський був завзятим патріотом України, мріяв відродити Січ. Не дивлячись на все Н. Цьолик не усвідомлювала його як українця. Наприклад вона писала: «Він був таким же українцем, як Міцкевич литовцем. Ця його Україна – від Глембоцьких і Брюховецьких – була чимось невід’ємним від Польщі. Та для французів слово «козак» мало смак екзотики» [5, 304]. Він був впевнений, що відродження козацького вольничества порятує Європу. Пізніше Чайковський із «Полком козаків отаманських» планував звільнити Україну від росіян, так І.Лисяк-Рудницький писав «Чайковський завжди вважав себе поляком, але ідея незалежної Польщі була для нього другорядною справою. У його свідомості вона нерозривно пов’язана з ідеєю вільної України, і без неї втрачала для нього привабливість і сенс» [3, 255]. На деякий час Садик-паші вдалося реалізувати і відродити козацьку ідею, але цю позицію в ті часи мало хто сприймав, що й призвело до звільнення козаків з полку.

Патріотичне виховання молоді – це виховання гідного громадянина України, готового до захисту і відвоювання своїх територій. Політичний погляд Михайла Чайковського щодо України дуже доречно охарактеризував історик польської літератури Зигмунт Швейковський який писав, що Чайковський вірив, що стара Україна була втіленням найвищих життєвих ідеалів, тому її воскресіння вважав справою не локального, а європейського і навіть світового значення...За цією «святою», за цією «божественною» Україною Чайковський тужив усе своє життя [4, 163]. Чайковський є гідним прикладом особистості яка, любила Україну навіть перебуваючи в еміграції. Для нього було важливим шанувати традиції, мову і культуру батьківщини, а також зберегти свою ідентичність.

Враховуючи всі події сьогодення, важливими є прищеплення любові до літературної спадщини українського народу. Творчість М.Чайковського містить багатий історичний, етнографічний і мовний матеріал, це є основою для зацікавленості в українській культурі. Зараз іде активна дерусифікація, саме це проповідував Чайковський своїми поглядами та діями. Завдяки його творам відбувається глибоке пізнання історичного минулого українського народу, та збереження історичної пам’яті, саме в них відродилося козацтво. Як говорив видатний український поет М.Рильський: «Хто не знає минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани». Історія України є багатостраждальною, багато народів хотіли завоювати нашу державу, але навіть зараз наш народ, як козаки оспівані у творчості Чайковського, мужньо стоїть за свої землі. Саме в його творах Україна ідентифікується з козацтвом, тут проявляється і походження автора та патріотизм до землі на якій народився. Навіть перебуваючи в еміграції він возвеличував українську мову через «козацькі пісеньки». «Ці пісеньки, поширені серед отаманських козаків Чайковського, будучи переправленими на Україну, з огляду на свою «спорідненість», користувалися великою популярністю. Існували також сподівання, – з точки зору Стефана Бущинського, – що Чайковський як давній офіцер волинської кавалерії 1831 року повернеться на Україну й стане на чолі ймовірних повстанців» [14, 112].

Сучасний вчитель виконує одне із ключових завдань, в процесі формування особистості прищеплює своїм учням любов до Батьківщини, а в процесі патріотичного виховання основну роль відіграє саме виховання національне, тобто виховання в душі ментальності українського народу, потягу до прекрасного і прагнення до гармонії [1, 16-17]. Це проявляється у залученні вихованців до національної культури, формуванні світогляду, ідей і переконань на основі історичного минулого. Однією із важливих рис свідомого громадянина є відданість рідній землі, народу та готовність працювати заради світлого майбутнього України, навіть перебуваючи за її межами. І саме тут яскравим прикладом буде постать М.С.Чайковського, який навіть в еміграції вірив в Україну. Формуючи патріотичні почуття у учнів, вчитель має на меті виховати гордість за Вітчизну, адже зараз людям важко сказати, чому вони горді за Україну і чим пишаться. Наприклад, у своїй статті Є.О. Архипова наводить результати опитування патріотичних настроїв молоді у 2018 році: «У 2012, 2014 та 2017 роках біля 80 % молоді вважали себе патріотами. На питання «Хто чи що дозволяє Вам гордитися Україною?» були отримані наступні відповіді: природні багатства, чудові краєвиди (69,7 %), традиції та культура – 62,1%, українська мова – 53 %, видатні історичні постаті – 43,9 %, українська історія – 37,9%, спортивні досягнення українців (34,1 %), українські військові та волонтери – 32,6 %, Небесна сотня – 31,8 %. Найменше приводів для гордості надають видатні українці сучасності (21,1 %) та менталітет українців (24,2 %)» [6, 2]. Отже, ключовим завданням сучасного педагога є виховання шанобливого ставлення учнівської молоді до традицій, історичних та літературних пам’яток українського народу. Саме завдяки цьому учні будуть патріотами своєї країни, які гарно знають історію свого народу й гордяться нею.

Висновки. Професійна діяльність Михайла Станіславовича Чайковського засвідчує його прагнення по новому показати роль козацтва в утворенні незалежної і суверенної України. На сучасному етапі розвитку нашої країни варто звертати увагу на таких видатних людей, як М. Чайковський, брати з них приклад. Дослідження його творчого доробку допоможе вчителям виховувати справжніх патріотів, гідних громадян, які люблять і поважають Україну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності. К.: Либідь, 2006. 271 с.
2. Козацький світ очима польського шляхтича / Лазаренко О. *Нові дослідження пам’яток козацької доби в Україні*: Зб. наук. ст. 2012. Вип. 21, ч. 1. С. 223-227.
3. Лисяк-Рудницький І. Козацький проект Міхала Чайковського. *Історичне ессе*. Т. Том І. Київ: Основи, 1994. 554 с.

4. Радзикович В. На крилах романтизму. Письменство. *Історія української культури* / За ред. І. Крип'якевича. К., 2002. С.160-172.
5. Цюлик Н. Михайло Чайковський: із панича – повстанець, романтик із солдата. *Українська полоністика*. № 3-4. Житомир: Вид-во Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2006-2007. С. 303-308.
6. Архипова С.О. Патріотизм у розумінні сучасної молоді: аналіз результатів дослідження та динаміка основних показників. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/32.pdf.
7. І турок, і козак. Волинські новини. URL: <https://www.volynnews.com/blogs/ukrayintsiam-brakuyefilosofiyi-rozumu-i-turok-i-kozak/>
8. Історична правда. Михайло Чайковський. Авантюрист, який мріяв відродити Січ. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/09/29/93544/>
9. Кралюк П. М. Балканський отаман. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayina-incognita/balkanskyu-otaman>.
10. Михайло Слабошпицький - Поляк з українською групою крові. Мислене древо – багатоцільовий український сайт. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/K/KorsakIF/Studies/SlaboshpyckyChajkovski.html>
11. Міхал Чайковський – UAHistory. UAHistory. URL: https://uahistory.com/topics/famous_people/3532.
12. Чайковський Михайло Станіславович (Мехмет Садик-паша). URL: <http://berdychiv.in.ua/чайковський-михайло-станіславович-м/>
13. Miłkowski Z. (Jeż T.T.). Sylwety emigracyjne. Lwów, 1904. 520 s.
14. Makowski S. Wernyhora. Przepowiednie i legenda. Warszawa, 1995. 269 s

Гора Т.В.,
кандидат педагогічних наук,
учитель вищої категорії КЗ НВК «Школа гуманітарної праці»
Херсонської обласної ради,
м. Херсон, Україна
ментор-викладач відділення «Творчі спеціальності»
Кембриджського регіонального коледжу,
м. Кембридж, Англія

ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ТА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: РЕАЛІЇ В УКРАЇНІ ТА АНГЛІЇ

Анотація. У статті автор висвітлює практику проведення змішаного навчання із старшокласниками-здобувачами загальної середньої освіти у КЗ НВК «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради та основні засади роботи викладача-ментора відділення «Творчі спеціальності» Кембриджського регіонального коледжу, Англія.

Abstract. In this article, the author highlights the practice of conducting blended learning activities for senior students obtaining general secondary education at the Municipal Institution Educational Establishment “School of Liberal Arts” of Kherson Regional Council and the Learning Support Mentor work basics at Creative Industries department of the Cambridge Regional College, England.

Актуальність теми. Заявлена Україною мета інтеграції в європейське освітнє середовище (йшлося, зокрема, про «синхронізацію національних дослідницьких стандартів і практик з європейськими [1, с.11]) а, також, ситуація, спричинена війною Росії проти України, вплинули на можливості навчання української молоді.

За визначенням Організації економічної співпраці та розвитку (*англ.* OECD; *укр.* ОЕСР), це призвело до найважливішої гуманітарної кризи в регіоні ОЕСР з часів Другої світової війни [5]. Тому триває пошук оптимальних шляхів забезпечення безперервного здобуття учнівською спільнотою загальної середньої та професійної освіти в Україні та за її межами – місцем перебування наших співвітчизників.

Ступінь розроблення теми свідчить про постійну зацікавленість з боку освітніх академічних установ, Міністерства освіти і науки України. Так, вітчизняні вчені-дослідники М. Гурій, О. Локшина, Л. Пуховська, зарубіжні вчені Дж. Лоурі, Т. Бейлі та ін. протягом останніх десятиліть аналізували аспекти британської системи освіти, виходячи із того, що Велика Британія є однією із провідних держав у світі, передусім в освітній галузі.

Мета статті полягає у висвітленні форм й підходів до навчання учнівської молоді в якості здобувачів загальної середньої та професійної освіти в Україні, та, з урахуванням необхідних навичок їхньої адаптації та інтеграції, закордоном – зокрема, в Англії.

Кризова ситуація, спричинена агресією Росії проти України, вплинула на формування нового навчального контексту, коли учасники навчально-виховного процесу мають адекватно реагувати на виклики, що повсякчас постають перед ними.

Схарактеризуємо, насамперед, освітнє середовище та готовність старшокласників ЗСО до навчання в умовах дистанційної освіти на постійній основі в Україні та закордоном. В статті наводиться певна термінологія, що потребує визначення.